

Korektorské posedlosti

Korektury se v rámci nakladatelského podnikání jaksí osamostatnily, takže korektor nemusí ani dobře rozumět, o čem text je, ale přesně ví, jak se která slova mají správně psát. Poprvé jsem se s touto korektorskou náruživostí setkal, když jsem redaktorovi Bílkovi z *Vesmíru* předal (1963) text svého článku „Svět bez člověka“. Měl jsem tam dvě podobná slova, která však vždycky znamenala něco jiného, od druhého, podobného slova významově odlišného. Těmi slovy byla adejktiva „subjektivní“ a „subjektní“. To pochopitelně (či snad spíš nepochopitelně?) nemohl korektor strpět, a sjednotil psaní všech těchto slov na „subjektivní“. Naštěstí jsem si mohl vyžádat korekturu, a zase jsem to tam všechno opravil na původní podobu, a náležitě jsem na to upozornil i redaktora Bílka. Slovo „subjektní“ ovšem nebylo mým vynálezem, už před válkou ho na mnoha místech užil J. B. Kozák ve své poslední knížce před odjezdem do Spojených států (*Věda a duch*, 1939?), ovšem bez výslovného úmyslu obě slova, totiž „subjektní“ a „subjektivní“ významově odlišit. Byl jsem tím ovšem ovlivněn či spíše inspirován, když jsem psal svou dissertaci (právě pro prof. Kozáka). – A něco podobného se mi zase stalo nedávno, ovšem s tím rozdílem, že se mi už korektura do ruky nedostala, takže jsem neměl příležitost chybné zásahy opravit do původní podoby. Šlo v tomto případě o slovo přejaté z řečtiny, totiž „theologie“. Podle pravopisných pravidel se má tento termín psát už trvale bez „h“, tedy jako „teologie“. Ovšem dnes už je většině teologů původní etymologický význam toho slova nejen cizí ve smyslu nezvyklosti, nýbrž něčím, co zásadně odmítají. Dnes už téměř žádný teolog nechápe svůj obor, totiž teologii, jak nějakou „vědu o Bohu“, a to prostě proto, že si je velmi dobře vědom, že žádná taková věda (v dnešním smyslu) není možná. Naproti tomu ovšem třeba celý pozdní středověk (tzv. scholastika) byla – v navázání na Aristotela – přesvědčen nejen o nutnosti takové zvláštní disciplíny (to ovšem už nikoli disciplíny filosofické, jak tomu kdysi rozuměl Aristotelés), ale i o tom, že to je disciplína nejvyšší, vrcholná, protože – zase jak to řekl už Aristotelés – je to věda o „nejvyšším“. Považuji proto za rozumné a pro sebe dokonce za nutné, obojí od sebe důkladně odlišovat: tam, kde byla theologie opravdu chápána jako „věda o Bohu“ (eventuelně jako věda o bohu nebo o bozích), je smysluplné a je třeba psát toto slovo s oním „h“, které naši pravopisci generálně vyloučili, zatímco psaní bez „h“ můžeme bez větších problémů ponechat tam, kde je tato disciplína chápána jinak (zejména např. jako interpretace starozákonních a novozákonních biblických textů, a to s použitím metod lingvistiky, historie, religionistiky atd.). A co se nestalo: můj text vyšel v Brně „vylepšen“ korektorem, posledním sjednocováním pravopisu, a rozdíl mezi theologií a teologií byl prostě smazán. Obdobná tendence ke sjednocování pravopisné podoby názvu „filosofie“ na jeho upadlý tvar „filozofie“ se zatím generálně neprosadila a – jak pevně doufám – ani v budoucnosti neprosadí, protože se filosofové mohou dovolávat proti korektorům toho, že i naše pravopisná pravidla obě vwerze připouštějí (ale dalo to a často ještě dodnes dá značnou práci!). – Je to velmi zajímavé: odkud se ta posedlost unifikováním vlastně bere?

(Písek, 060720-3.)